

השער הפותח את "הו!" 19 מוקדש למבחר נרחב של שירי מקור, פרי עטם של משוררות ומשוררים שחלקם מפרסמים את יצירותיהם ב"הו!" באופן קבוע, ואחרים משתתפים בכרך זה לראשונה. תמצאו כאן מגוון רחב ביותר של סגנונות, של נושאים ושל צורות שיריות – ייצוג נאמן לזירה התוססת ורבת הפנים של השירה העברית העכשווית.

את השער השני של "הו!" הקדשנו הפעם למסות קלאסיות של משוררות ומשוררים המהרהרים על אמנותם. כידוע, מאז ומעולם אהבו משוררים לכתוב על שירה. לעתים הם עשו זאת בצורה של שירים ארס-פואטיים, ולעתים במתכונת של מסות גגותיות, רשימות אישיות או טקסטים עיוניים. כמה מהכתבים האלה הם מהיצירות היפות ומרחיקות הראות ביותר בתולדות החשיבה האסתטית, טקסטים שעיצבו תנועות וזרמים פואטיים וניסחו את ה"אני מאמין" של דורות שלמים של יוצרים ושל קוראים.

בשער זה ריכזנו, תחת הכותרת "משוררים על שירה", כמה מהמרתקות במסות הקלאסיות הללו, לפי הסדר הכרונולוגי של הזרמים הפואטיים שהן מייצגות:

את השער פותח ויקטור הוגו (1802-1885), הידוע אצלנו בעיקר כסופר, אך במולדתו, צרפת, הוא נחשב בראש וראשונה לאחד מחשובי המשוררים של המאה התשע-עשרה. ההקדמה שכתב הוגו הצעיר למחזה "קרמוול", שקטעים נבחרים ממנה מובאים פה בתרגום ראשון לעברית, נחשבת לניסוח החד ביותר של תנועת הרומנטיקה בשירה הצרפתית ולאחד מרגעי השיא במאבק של משוררי הרומנטיקה נגד הקלאסיציזם הקר והרדום שאפיין את הדורות הספרותיים שקדמו להם. מיד לאחר מכן – שניים מהטקסטים המכוננים של הסימבוליזם הרוסי של סוף המאה התשע-עשרה: "המאגיה של המילים" של המשורר אנדריי ביילי (1880-1934), ו"על מלאכה עליזה ושעשוע חכם" של המשורר והתיאורטיקן ויאצ'סלב איונוב (1866-1949). בהקשר העברי, שני הטקסטים הללו מעניינים במיוחד, מאחר שהסימבוליזם הרוסי השפיע השפעה מכרעת על השירה העברית המודרנית, ובעיקר על יצירת בני דור התחייה והדור המודרניסטי שאחריו (מחיים נחמן ביאליק בשירים כמו "הבריכה" ו"גבעולי אשתקד" ובמסה כמו "גילוי וכיסוי בלשון", ועד ליצירותיהם המוקדמות של אברהם שלונסקי, לאה גולדברג ונתן אלתרמן).

המעבר אל המודרניזם השירי של המאה העשרים מיוצג כאן אף הוא בכמה טקסטים פרוגרמטיים שיש להם תפקיד משמעותי בקלאסיקה המודרניסטית. מפרי עטה של המשוררת האמריקאית תושבת פריז גרטרוד שטיין (1874-1946) כללנו שני טקסטים קצרים על שניים מידידיה הקרובים של אספנית-אמנות חשובה זו: הציירים פבלו פיקאסו ואנרי מאטיס. בטקסטים אלה, שנכתבו ב-1912, מנסה שטיין ליישם את המהלך הפוסט-אימפרסיוניסטי גם בכתיבה, ופורעת את משפטיה באופן שגרם לכמה ממבקריה לכתוב כי כתיבתה "בלתי ניתנת לקריאה", ואין לה כל ערך אינטלקטואלי, וכן שהיא לא נועדה "למוח נורמלי". קריאה עכשווית אינה מפריכה בהכרח את דברי הביקורת הללו, שכן שני הטקסטים הללו עדיין נקראים כאקספרימנט מוקשה ואפילו עקר – ועם זאת מרתק לקרוא אותם כיום, יותר ממאה שנה אחרי כתיבתם, מפרספקטיבה

מפוכחת של קוראים בני המאה העשרים ואחת, ולו משום שמהו בקריאה העכשווית בהם מזכיר, אולי, האזנה למוזיקה אלקטרונית החוזרת שוב ושוב על מחרוזות של צלילים מסומפלים. רוח דומה במידת-מה, אך פורייה ואופטימית הרבה יותר, מנשבת במסתו של גיום אפולינר "הרוח החדשה והמשוררים". אפולינר (1880-1918), מהנפלאים במשוררי צרפת במאה העשרים, היה חברם הקרוב של ראשוני הציירים הקוביסטיים (הוא אף טבע את המושג "קוביזם"), וכחלק מהמהלך המודרניסטי שלו הוא כותב במסה זו: "כל עוד מטוסים לא מילאו את השמים, האגדה על איקרוס לא היתה אלא אמת משוערת. היום היא כבר לא אגדה. והממציאים שלנו הרגילו אותנו למופתים כבירים מזה המעניק לגברים את היכולת הנשית ללדת ילדים. אגדיל ואומר שהאגדות הללו התגשמו ברובן, ותפקידו של המשורר הוא לדמיין אגדות חדשות שהממציאים יוכלו בתורם לממש".

מסתו של המשורר האמריקאי ויליאם קרלוס ויליאמס (1883-1963), "השיר כשדה פעולה" (1948), היא תגובת נגד מאוחרת למסתו רבת-ההשפעה של ת"ס אליוט מ-1917, "הרהורים על החרוז החופשי". ויליאמס טוען כי המהפכה המודרניסטית בשירה הביאה אמנם לתמורה רדיקלית, אך לא הביאה בחשבון די הצורך את השינוי הנחוץ במקצב השירי, ולא ידעה להביא לידי ביטוי פואטי הולם את גילוייהם של פרויד ושל איינשטיין.

את מבחר המסות בשער זה חותם תרגום מחודש למסתו היפהפיה של המשורר האנדלוסי פדריקו גרסייה לורקה (1898-1936) על הדואנדה. מהו הדואנדה? זהו "חוש ולא יצירה", כותב לורקה, "בעירה פנימית ולא מחשבה. שמעתי כנר קשיש שאמר: 'הדואנדה לא נמצא בגרון. הדואנדה מטפס ועולה מבפנים, מכפות הרגליים'. כלומר: אין זה עניין של חינוך והשכלה, כי אם ביטוי של תנועה חיה. כלומר: דבר-מה שטבוע בדם. כלומר, תוצר של תרבות עתיקה ומושרשת שמייחדת לעצמה סגנון בשעת פעולה". לסיכום, מוסיף המשורר, זהו ה"כוח המסתורי שכולם מרגישים ואין פילוסוף שיסביר אותו".

השער השלישי והאחרון בגיליון זה מוקדש לכתיבה על תרגום שירה. בפתחו של שער זה – שיחה עם רוברט (אורי) אלטר, פרופסור לספרות השוואתית ולספרות עברית באוניברסיטת ברקלי בקליפורניה, ומחשובי האינטלקטואלים האמריקאים בימינו. תרגומו המונומנטלי של אלטר לתנ"ך העברי השלם ראה אור לאחרונה, וזכה לתגובות נלהבות ולהתייחסויות רבות בביקורת ובעיתונות האמריקאית. בשיחה אתו, שכותרתה "אני מתנגד בחריפות לתרגומים שיש בהם תחושה שהתנ"ך נכתב שלשום", סיפר אלטר ל"הו!" על כמה שאלות עקרוניות בנוגע לתרגום מעברית בכלל ולתרגום התנ"ך בפרט. בשולי השיחה – שלושה קטעים קצרים מהתרגום החדש.

אדריאנה ג'ייקובס, מרצה לספרות עברית באוניברסיטת אוקספורד באנגליה ומתרגמת שירה עברית לאנגלית, תרמה לגיליון זה מאמר שכותרתו "הקוקטייל המשונה וגידול הפרא", הרהורים על תרגום שירה לעברית וממנה.

את הגיליון חותמות שתי מסות אישיות: רחל שליטא כותבת על תרגומיה לשירי מכתב מיידש, ומצרפת לרשימתה תרגומים ליצירות מאת כמה מהמשוררים והמשוררות כותבי יידיש האהובים עליה. ואילו המשוררת סיון בסקין, במסה הקרויה "כרוניקה של תרגום ידוע מראש", כותבת: "כל תרגום חדש, מכל שפה, מגלה לי זיכרון חדש, אמיתי או מושתל. זיכרון של חיים שהיו יכולים להיות שלי. זיכרון חי ומדמם של סיון אלטרנטיבית, של שירים אחרים, של סיפורים אחרים, של שפות אחרות. זיכרון שאינו יכול לעלות מתוך הכתיבה המקורית שלי, שמבוססת כולה על אותה סיון שאני מכירה כל כך מקרוב. זיכרון שיכול לעלות רק כשאני מדברת מפי משורר

או משוררת שהם לא אני. חטא היוהרה הכרוך באמונה שיש אפשרות אחת בלבד, סיפור אחד בלבד, זהות אחת בלבד – זה כבר לא יקרה לי. במקצוע הזה לומדים להרכין ראש לפני הגורל המתפצל לשפות שונות”.

*

תודה מקרב לב לאנשי עמותת "הו!", שבזכות מסירותם ומאמצייהם "הו!" יכול להתקיים ואף להרחיב את פעילותו, ובראש וראשונה ליו"רית סיון בסקין, ולמנכ"ל העמותה, אבי דאול, המשקיעים את מיטב מרצם בפעילויות כתב העת. תודה רבה לחברי העמותה מתן מרידור, אמיר בקר, דורית שילה, משה סקאל, גיל פייר, יערה שחורי, לילך נתנאל, רועי חן, עומר אבן-פז ואורית נוימאיר-פוטשניק, וכן לתותי ורוני פורת ולרו"ח שלמה יניב, המסייעים לנו רבות בפעילות העמותה. תודה לרכות העמותה, ליאור שריר, על עבודתה המסורה.

תודה רבה למעצבת מיכל קול מ"איקוניקה", וכן לאלי אורן ולאנשי בית הדפוס שלו. תודה ליואל טייב על סיועו בהגהת הגיליון. תודתנו נתונה לנגה אלבלך ולגדעון טיקוצקי, העומדים בראש הוצאת "הקיבוץ המאוחד", ולכל אנשי ההוצאה, ובראש וראשונה לפרופ' עוזי שביט, לטל מולכו, לקרנה גולד, לסיגל זלאיט ולאורי מוזס רון. תודה לרוזלין דרעי, נספחת הספרות של צרפת, ולפרופ' אברהם נוברשטרן, מנהל בית שלום עליכם, על התגייסותם לסייע לכתב העת בנדיבות וברוחב לב. את "הו!" אפשר להשיג בחנויות הספרים או במכירה ישירה באתר של הוצאת "הקיבוץ המאוחד". כתבי יד אפשר לשלוח במייל לכתובת ho.poetry@gmail.com. אתם/ן מוזמנים/ות גם לעקוב אחרי עמוד הפייסבוק שלנו, שכתובתו: www.facebook.com/ho.literary.mag.